

PATIENTERS deltagande i hälsoekonomiska studier

Patienters erfarenheter är värdefulla för forskningen, exempelvis inom hälsoekonomi som utgör en del av nationalekonomin. Huvudvårksförbundets medlemmar har bland annat deltagit i en hälsoekonomisk studie år 2018 för att mäta livskvalitetsförlusten och för att skatta totalkostnaderna vid migrän. Resultaten har varit värdefulla i dialogen med politiker och andra beslutsfattare rörande behovet av och den potentiella samhällsnyttan med förbättrad huvudvårksvård. De har använts av bland annat TLV, som är den statliga myndighet som beslutar om vilka läkemedel och förbrukningsartiklar som ska ingå i läkemedelsförmånerna, det så kallade högkostnads-skyddet. Resultaten från studien har publicerats som en rapport och en vetenskaplig artikel, se länkar nedan. Medverkan av förbundets medlemmar var ovärderlig för studiens genomförande.

VAD ÄR HÄLSOEKONOMI? För att få ut så mycket nytta som möjligt av varje skattefinansierad krona så kan man för hälso- och sjukvårdssektorn ta hjälp av hälsoekonomi. Inom hälsoekonomi jämförs kostnad för olika insatser med deras nytta, det vill säga effekter på hälsa och livskvalitet. I valet mellan flera behandlingar är det bättre att välja den som ger mest nytta och hälsa per krona så att den skattefinansierade hälso- och sjukvården räcker till mer.

Att belysa livskvalitetsförlust och samhällskostnader för sjukdom är viktigt. Patienters medverkan i hälsoekonomiska studier är värdefull i dialogen med politiker och andra beslutsfattare, till exempel TLV.

TEXT: KATARINA GRALÉN, FRIDA HJALTE, IHE
FOTO: ADOBE STOCK, IHE

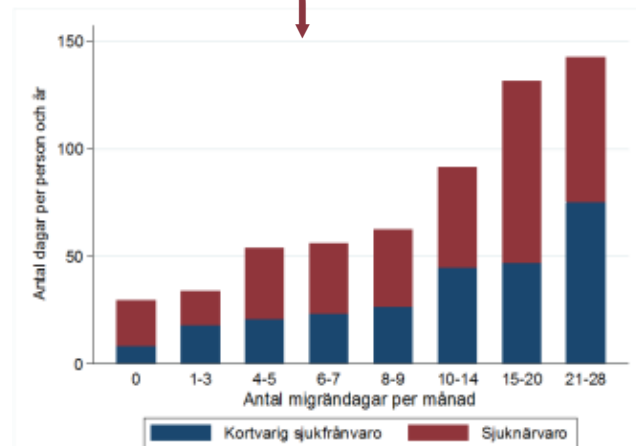
”Patienters medverkan i forskningsstudier har stort värde och det är viktigt att fortsätta belysa livskvalitetsförlust och samhällskostnader för sjukdom.”

I Sverige används ofta ett så kallat samhällsperspektiv i hälsoekonomiska studier vilket omfattar kostnader och effekter för hela samhället, det vill säga stat, region, kommun, arbetsgivare och patient. Viss information om hälsoekonomiska studier kan sökas i register, medan annan information behöver inhämtas från patienterna själva för att få en heltäckande bild av kostnad och nytta.

RESULTATET FRÅN ENKÄTEN till Huvudvärksförbundets medlemmar. Institutet för Hälso- och Sjukvårdsekonomi (IHE*) genomförde i samarbete med Huvudvärksförbundet, läkemedelsbolaget Teva och Mattias Linde, professor i neurologi, en enkätundersökning år 2018 för att kartlägga de hälsoekonomiska konsekvenserna av migrän i Sverige. Enkäten innehöll frågor om bland annat sjukvårdskonsumtion, sjukfrånvaro och sjuknärvaro, samt hälsa och livskvalitet.

Studien visade att migrän innebär en betydande börda för både samhället och individen, avseende kostnader och livskvalitet. Resultaten visar att med nya och bättre behandlingar som minskar antalet dagar med huvudvärk och migrän så finns möjlighet till kostnadsbesparingar och livskvalitetsvinster. Enkäten besvarades av 630 medlemmar i Huvudvärksförbundet. En majoritet av de som svarade var kvinnor (88 procent) och medelåldern var 50 år. Nästan alla (96 procent) hade fått migrändiagnos av läkare och nära hälften (47 procent) hade diagnostiserats med kronisk migrän. I genomsnitt hade man haft tolv dagar med huvudvärk, varav sju med migrän, de senaste fyra veckorna före enkäten.

SJUKFRÅNVARO OCH SJUKNÄRVARO. Av de som svarade på enkäten och var anställda eller egenföretagare hade 76 procent anmält sjukfrånvaro till följd av migrän någon gång under det senaste året. Många, 89 procent, angav att de hade arbetat trots att de hade migrän, så kallad sjuknärvaro, under det senaste året, motsvarande i genomsnitt 30 dagar. Det genomsnittliga antalet dagar med kortvarig sjukfrånvaro respektive sjuknärvaro med antalet migrändagar per månad visas i Figur 1.

Figur 1
Genomsnittligt antal dagar med kortvarig sjukfrånvaro och sjuknärvaro per person och år till följd av migrän fördelat efter antal migrändagar per månad.

ENKÄTEN INNEHÖLL OCKSÅ frågor om hälsorelaterad livskvalitet mätt med ett så kallat livskvalitetsinstrument, EQ-5D, som ställer frågor på fem områden: rörlighet, personlig vård, vanliga aktiviteter, smärta/besvär och oro/nedstämdhet. Livskvalitet brukar anges på en skala mellan 0 och 1, där 0 motsvarar död och 1 motsvarar full hälsa. En majoritet av respondenterna angav smärtor/besvär, oro/nedstämdhet och svårigheter att utföra vanliga aktiviteter vid dagar utan migrän. Dessa svårigheter förstärktes vid dagar med migrän och då tillkom också svårigheter med att röra sig för de flesta respondenterna. Genomsnittlig livskvalitet en migränfri dag uppgick till i genomsnitt 0,786 och en dag med migrän till 0,422, vilket innebär att livskvaliteten minskar påtagligt dagar med migrän. Livskvaliteten i den allmänna svenska befolkningen varierar mellan 0,91 och 0,74 beroende på ålder och kön.

DE TOTALA KOSTNADERNA. Baserat på enkätsvaren har de direkta och indirekta kostnaderna beräknats ur ett samhällsperspektiv. Direkta kostnader uppstår som en direkt följd av vårdkonsumtion, och avser här medicinska kostnader som slutenvård, öppenvård och läkemedel. Indirekta kostnader, även kallat produktionsbortfall,

är resurser som förloras indirekt till följd av sjukdom genom att personen får nedsatt arbetsförmåga med sjukfrånvaro eller sjuknärvaro, där det senare innebär att personen arbetar men har lägre produktivitet än tidigare på grund av sjukdomen.

Samhällskostnaden beräknat som ett genomsnitt och utslaget per patient och år uppgick till drygt 120 000 kronor. Den allra största delen av detta, 80 procent, utgjordes av produktionsbortfall. Resten utgjordes av kostnader för vårdkonsumtion och läkemedel. Detta avser alltså kostnaderna totalt för samhället och inte en kostnad som enskilda personer bär. Genom att visa på de totala kostnaderna för migrän kan man också visa hur mycket samhället skulle kunna spara på en förbättrad behandling som minskar sjukfrånvaron och sjuknärvaron.

PATIENTERS MEDVERKAN I forskningsstudier har stort värde och det är viktigt att fortsätta belysa livskvalitetsförlust och samhällskostnader för sjukdom. Ett intressant och viktigt område att belysa i en framtida studie vore hur anhöriga indirekt drabbas av migränsjukdomen, både avseende deras livskvalitetsförlust och de samhällskostnader som uppstår exempelvis i form av produktivitetsförlust. ■

”Studien visade att migrän innebär en betydande börda för både samhället och individen, avseende kostnader och livskvalitet.”

* IHE, Institutet för Hälso- och Sjukvårdsökonomi grundades 1979 och är ett forsknings- och utredningsinstitut som gör uppdrag för nationella myndigheter, läkemedelsföretag, vårdgivare, branschorganisationer och patientgrupper i Sverige och internationellt.
➔ Mer information finns på www.ihe.se

Hjalte F, Olofsson S & Persson U. Sjukdomsbördan vid migrän i Sverige – en enkätstudie av resurskonsumtion och livskvalitet. IHE Rapport 2018:4, IHE:Lund https://ihe.se/app/uploads/2020/05/IHE-Rapport-2020_4_.pdf

Hjalte F, Olofsson S, Persson U, Linde M. Burden and costs of migraine in a Swedish defined patient population - a questionnaire-based study. J Headache Pain. 2019 May 31;20(1):65. doi: 10.1186/s10194-019-1015-y. PMID: 31151382; PMCID: PMC6734313 Burden and costs of migraine in a Swedish defined patient population – a questionnaire-based study - PMC